

HONGEROPSTANDEN OP JAVA

Na het neerslaan van deze laatste opstand ging het Japanse militaire bestuur er accoord mee dat een in Djakarta bij dat bestuur als adviseur werkzame Indonesiër, *Raden Prawoto Soemodilogo*, zou onderzoeken of aan het gebeurde in het regentschap Indramajoe Islamietisch fanatisme dan wel andere factoren ten grondslag hadden gelegen. Het rapport dat hij eind oktober '44 aan het Japans militair bestuur voorlegde¹, kwam hierop neer dat enkele *hadji's* voor hun betogen alleen maar weerklank hadden gevonden doordat in het betrokken district ware noodtoestanden waren ontstaan. Men had er in '43 al een zo groot deel van de rijstooft moeten inleveren dat sommigen zich hadden moeten voeden met bladeren van bananenbomen en dat talrijke kinderen en ouden van dagen van honger gestorven waren. Er was in het district bepaald (die bepaling gold ook elders) dat een landbouwer voor elke 500 kilo *padi* die hij inleverde, een kledingstuk zou krijgen tot een maximum van vijf – de rijke landbouwers hadden er vijf gekregen van wie ze enkele zwart hadden verkocht, en de arme geen een omdat ze de norm van 500 kilo niet hadden kunnen halen. Bovendien waren die kledingstukken verdeeld via de inheemse bestuursambtenaren en die hadden eerst voor zichzelf, voor hun familieleden, voor hun klerken en voor de politie gezorgd. Dat alles had al verbittering gewekt maar deze was ten top gestegen toen voor de oogst van '44 was bepaald dat, terwijl andere regentschappen in de residentie Cheribon 350 tot 400 kg *padi* per hectare moesten inleveren, de landbouwers van Indramajoe 1500 kg per ha moesten inleveren. Er waren er onder hen geweest die, doordat zij hun oogst al aan opkopers hadden verkocht, in de zwarte handel *padi* hadden moeten kopen voor 20 cent per kilo, waarvoor ze dan bij inlevering 4½ cent betaald kregen. En waarom was aan Indramajoe een zo hoge schatting opgelegd? De landbouwers waren er van overtuigd dat de ambtenaren van het binnenlands bestuur waren omgekocht door de eigenaren van rijstpellerijen en de groothandelaren in rijst – Chinezen die bovendien aan het personeel van de spoorwegen beloningen zouden hebben gegeven. Verbittering was er ook omdat de *romoesja's* uit Indramajoe, van wie de meesten een arbeidscontract van drie maanden hadden getekend, na meer dan een jaar nog steeds niet waren teruggekeerd. Zo was het gekomen tot een bijeenkomst van landbouwers die besloten hadden, de *padi* niet in te leveren; zij hadden er gezegd dat, aldus Prawoto's rapport, 'als zij door de politie werden doodgeschoten, hun lot beter zou zijn dan wanneer zij van honger zouden sterven.'

¹ Exemplaar in ARA, Alg. Secr., Eerste Zending, XXV, 19.